

ACADEMIA ROMÂNĂ
DISCURSURI DE RECEPȚIUNE
XXVIII.
PROGRESELE
ȘI
TENDINȚELE MEDICINEI MODERNE

DISCURS ROSTIT LA 10 (23) MARTIE 1906
IN ȘEDINȚA SOLEMNĂ

DE

Prof. Dr. G. MARINESCU

CU RĂSPUNS DE

Prof. Dr. V. BABEȘ

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

BUCUREȘTI

INST. DE ARTE GRAFICE «CAROL GÖBL» S^{OC} ION ST. RASIDESCU
16, STRADA DOAMNEI, 16

1906.

15 573

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 350

PROBLEM SET 1

Due: Monday, September 10, 2012

1. (10 points)

2. (10 points)

3. (10 points)

PROGRESELE

și

TENDINȚELE MEDICINEI MODERNE.

Domnilor Colegi,

Vă datoresc o mare onoare pentru care vă voi fi totdeauna recunoscător, căci este o onoare a fi primit titlul de membru al acestei înalte instituțiuni culturale; mi-ați dat în urmă prilejul de a aduce laude aceluia ce fu pentru D-voastră un coleg eminent, iar pentru noi medicii un exemplu rar de om ce a adus în îndeplinirea datoriilor lui toată căldura și tot devotamentul sufletului; mi-ați oferit, în fine, ocazia de a schița înaintea D-voastră, câteva pagini relative la progresele moderne ale celei mai umanitare dintre științe, ale medicinei. Pentru motive binecuvântate, această schiță nu poate fi decât în totul incompletă.

Este greu pentru mine a evoca în mintea D-voastră munca, viața și ființa Doctorului Felix, cu atât mai mult cu cât și voci mai autorizate decât a mea au făcut-o deja, vreau să vorbesc de discursurile ținute la înmormântarea ilustrului defunct de d-l Președinte al Academiei I. Kalinderu și de d-l Dr. Istrati. O voi face cu toate acestea cu simțul de pietate al elevului ce a pierdut pe unul din cei mai buni profesori ai săi, cu înfristarea omului ce își dă bine seama de pierderea ireparabilă ce au suferit științele sanitare prin moartea bătrânului Felix, cu durerea Românului ce știe că țara a pierdut pe unul din demnii săi fii.

În timp de 40 de ani el a pus tot sufletul, toată mintea lui în serviciul patriei adoptive. El a fost unul din acei străini ce n-au pus în practică deviza «ubi bene, ibi patria». Imprejurările grave prin

cari a trecut și trece încă țara noastră, ne fac mai bine să pricepem dragostea de țară a D-ului Felix. Născut în 1832 în orașul Horschitz (Boemia) și venit în țară la 1858. Doctorul Felix a ocupat rând pe rând cele mai înalte posturi medicale. El a fost medic primar al Capitalei, profesor de igienă la școala de medicină și apoi la Facultatea de medicină, Director al serviciului sanitar superior dela 1892—1899. In aceasta din urmă calitate a organizat serviciul sanitar dându-i o nouă direcție. El a fost membru activ în adevăratul sens al cuvântului al tuturor societăților de unde se propovăduiește cultura neamului și iubirea de patrie, al Ateneului, al Societății geografice, și, in fine, al Academiei Române. Pretutindeni el a lăsat urme adânci de activitatea sa. Ca profesor de igienă el a făcut cu adevărat cursuri utile și interesante, el a fost profund cunoscător al științelor sanitare și in calitate de Director al serviciului sanitar al țerii noastre, țară in care instabilitatea domină in toate, schimbarea de regim nu a adus după sine schimbarea Directorului serviciului sanitar. Numai când o infirmitate incurabilă i-a făcut grea sarcina lui, s'a retras din postul care l-a ocupat cu demnitate. Lucrările D-ului Felix, mai toate de igienă, nu vor fi analizate astăzi; mă voiu ocupa numai de unele din ele. In una din lucrările cele mai de seamă ale sale, Istoria Igienei în România, profesorul Felix a agitat problemele cele mai importante ale igienei. Mai întâiu el a arătat care e protecțiunea viitorilor copii inainte de concepțiune. Pe urmă analizează rând pe rând factorii ce influențează nașterile și numărul copiilor. Arată influența pe care o are recolta rea asupra căsătoriilor în țara românească, probează pe de altă parte că, dacă în orașe numărul căsătoriilor este mai mic decât la țară, aceasta se datorește numărului mai mare de căsătorii la străini și mai ales la Evrei. Comparând fecunditatea Românilor și a Evreilor, constată că ea e mult mai mare la aceștia din urmă, cecăce ar depinde de faptul că Evreicele se îngrijesc mai bine in leluzie decât creștinele.

Noua organizare a societății și in special crearea funcționarismului, a contribuit după D-r Felix a slăbi legăturile de familie, precum și aspirațiunile moderne ale familiei și teoriile socialiste la cari trebuie să se menționeze in special cartea lui Bebel: Die Frau und der Sozialismus.

Preocupația insemnată a igienistilor in alte țeri și a D-ului Felix la noi, a fost degenerarea rassei precum și mijloacele de a o îmbunătăți; mai mulți autori Români ca Episcopescu, Obedenaru, Petrini-Galați,

C. Istrati D-rul Proca și în special profesorul Babes s'au ocupat de degenerescența neamului românesc, fiecare aducând fapte și documente nouă.

Profesorul Felix a insistat asupra rolului însemnat pe care îl joacă răul trai și sărăcia în degradarea neamului nostru, factori cari predispun organismul la boale, după ce i-a slăbit rezistența.

În numeroasele lui scrieri de igienă, profesorul Felix a dat o atenție deosebită populațiunii rurale; îmbrăcămintea rea a țăran-celor le predisune la boale și la sterilitate; țăranca însărcinată naște copilul slab din cauza traiului rece, nu poate produce lapte în cantitate suficientă, iar pe de altă parte, din cauza lucrărilor grele, sarcina se intrerupe iar copilul născut e neviabil. Evreii au natalitate mai mare ca Români, pentru că Evreica gravidă se poate abține de la munca mai grea și conservă copiii mai bine.

Din cauza numărului mare al deceselor la Români, excedentul nașterilor rămâne mic și chiar în multe comune, în timp de epi-demie mai ales, decese intrec nașterile. Cu cifre indiscutabile, profesorul Felix a confirmat o noțiune cunoscută, dar importantă, că mortalitatea copiilor fiind însemnată, de asemenea este și mortalitatea generală.

D-rul Felix a fost din cei mai înfocați apărători ai sănătății țără-nului, nici un alt medic ca el n'a studiat atât de adânc starea grea a țăranului nostru, deși nu trebuie să trecem cu vederea studiile Prof. Manolescu și conferințele d-lui Prof. Babes.

Numeroasele comunicări ale D-rului Felix în sânul Academiei, din care una postumă, probează activitatea lui neclintită până în mo-mentul morții. Tratatul lui de Igienă publică și de poliție sanitară în 2 volume, numeroasele lui rapoarte generale asupra Igienei pu-blice și asupra serviciului sanitar al orașului București; diferitele rapoarte, unele prezentate la congresele internaționale, precum și rapoartele anuale ale Serviciului sanitar, ce au încetat cu retragerea sa de la Direcția Sanitară, constituiesc o adevărată oglindă în care se reflectează munca și meritele D-rului Felix; el poate fi considerat ca aproape singurul igienist ce a avut Țara-Românească. În pre-legerile de la Facultate, în conferințele publice ca și în comunicările de la Academie, el aduce aceeaș dragoste pentru adevăr, fără ca în mod intempestiv să-l diformeze într'un fel sau în altul.

*Manolescu
Babes*

Domnilor Colegi,

Ceeace caracterizează medicina modernă este pe de o parte întrebuințarea de metode nouă, precize în studiul diferitelor boale, iar pe de alta cercetarea cauzelor cari le pricinuesc. Se cunosc cercetările bacteriologiei, știință creată de Pasteur și perfecționată de Koch, precum și aplicațiunile ei la chirurgie și medicină de Lister, de Behring și Roux, Ehrlich și Wassermann, și de d-l Babeș la noi. Pasteur, prin descoperirile lui nemuritoare, poate fi considerat ca cel mai mare binefăcător al omenirii. Boalele infecțioase, epidemiile și mortalitatea copiilor au scăzut în mod considerabil dela aplicațiunile datelor bacteriologice. Infecțiile puerperale, cari secerau fără milă atâtea femei lehuze, sunt foarte rare astăzi și se observă numai în acele localități unde domnește ignoranța și necurătenia, cum este la noi la țară, unde babele și femeile empirice asistă pe țărancele noastre.

Descoperirea diferitelor seruri, și în special a serului difteric, a deschis o nouă cale terapeutice boalelor infecțioase și complicațiunilor lor. Serul antidifteric a scăpat dela o moarte sigură atâtea copii, încât se poate afirma că, dela aplicațiunea lui, longevitatea medie a rasei omenеști a crescut.

Aplicațiunea antisepsiei și a asepsiei după principiul bacteriologic modern a adus servicii imense chirurgiei și medicinei. Grație desinfecțiunii mânilor și asepsiei câmpului operator, chirurgii de azi practică cu succes operațiile cele mai temerare, asupra organelor celor mai importante, cu un succes la care nici n'ar fi îndrăznit să se gândească vreun operator acum 50 de ani. Desinfecția localelor, unde se află bolnavi, a desăvârșit și mai mult aceste fericite rezultate.

Un alt progres imens al terapeuticei moderne este întrebuințarea agenților naturali: aerul, lumina, căldura, electricitatea, apa și mișcarea în diferitele ei forme în tratamentul boalelor diferitelor aparate și organe și în special în tratamentul boalelor sistemului nervos. «Dacă omul s'ar nutri numai cu apă și cu aer, zicea Liebig, n'ar mai fi nici stăpâni, nici servitori, nici prieteni, nici dușmani, nici dragoste, nici ură, nici dreptate, nici nedreptate». Dar noi adăugăm că în timp îndelungat omul n'a știut să se folosească, nici de aer, nici de apă, nici de lumină, nici de atâtea bunuri pe cari natura i le-a dăruit atât de larg. Nu e nimic mai interesant decât întrebuințarea acestor agenți materiali. Această terapeutică modernă, sau Fizioterapia, nu va înlocui cu desăvârșire Farmacoterapia, sau tratamentul boalelor prin medicamente, dar o va reduce la justa ei

proporție. Când ne gândim că Hayem, profesor la Facultatea din Paris, a susținut că 50% din afecțiunile inflamatorii ale stomacului sunt datorite abuzului de medicamente, nu putem decât să salutăm cu încredere noua direcție a teraputiciei moderne. În anul 1900 am făcut o călătorie prin Suedia și m'am oprit la stațiunea balneară numită Lysekil, spre a mă pune în curent cu metodele de tratament întrebuițate în Suedia. Spre marea mea mirare la început și spre marea mea mulțumire sufletească în urmă, aflai că în această stațiune importantă nu există o farmacie, deoarece toate boalele se tratează prin agenți fizici: gimnastica suedeză, idroterapia, și electricitatea. Și nu fără întristare am cugetat la țara noastră, în care teraputicica medicamentoasă joacă rolul principal în tratamentul boalelor și la exploatarea sistematică întreprinsă de tot felul de farmaciști străini în numele libertății comerțului și cu concursul binevoitor al ignoranței și naivității noastre.

Să vedem acum binefacerile aerului și aplicațiunile lui la tratamentul diferitelor boale.

Cura permanentă de aer liber poate a se face ziua ca și noaptea, în toate climatele și în toate anotimpurile, cu condițiunea ca acela care o practică să se poată acomoda necesităților climaterice. În timp de iarnă, la țară ca și în orașe, pacientul va sta întins pe un scaun lung, în camera lui, cu ferestrele deschise cu totul, sau dacă are febră, culcat în pat. Camera va fi încălzită cu lemne sau cu un calorifer cu apă caldă; ferestrele nu se închid decât în caz de ploaie, de vânt puternic sau de ceață.

Pe litoralul mării Mediterane, cura de aer în timpul iernii poate a se face afară, cu condițiunea ca la apusul soarelui pacientul să intre în casă. În stațiunile de altitudine, cura de aer se face în galerii de sticle, expuse la sud și la adăpostul întemperiilor. În timpul verii această cură se poate face ori și unde, pacientul trebuie însă protejat de vânt și de soare; bolnavul, cum s'a zis, trebuie să vadă lumina soarelui, fără a fi văzut de el.

S'a preconizat în timpii din urmă băile de aer, de lumină și de soare în artrism, obezitate, neurastenie, etc., conform adagiului «*elevato sale, levatur morbus*». Băile de aer și de lumină, sau baia atmosferică de Rikli, consistă în expunerea suprafeței corpului la aer liber, ceace joacă în acest caz un rol predominant. Se evită căldura; temperatura medie nu va trece peste 18—20. Pacientul e îmbrăcat într'un costum de baie, merge cu picioarele goale și face diferite exerciții de gimnastică. Durata băii este de un sfert de oră.

Lumina este marele dispensator de energie și de viață pe globul nostru. Toate forțele ce există în jurul nostru nu sunt decât transformatori ai energiei venite din soare. Viața fără soare este imposibilă pe suprafața planetei noastre și, fără îndoială, în univers. Celebrul Tyndall a zis: Toate forțele pământului, toate manifestațiile vieții constituiesc modulațiuni sau variațiuni ale unei melodii cerești ce provine din soare. Iar Dante cugetă în acelaș mod: «Egli ch'è padre d'ogni mortabil vite». Și dacă vreodată soarele s'ar stinge, fără îndoială că pământul va fi un deșert funebru.

Dar lumina soarelui nu este ceva simplu, căci analiza spectrală a arătat lui Newton că ea se descompune în colori fundamentale (violet, indigo, albastru, verde, galben, portocaliu, roșu). Dar dincolo de violet și dincoace de roșu intră și alte raze, raze actinice și raze calorice. Razele calorice sunt cele mai lungi, actinicele cele mai scurte. Razele X, descoperite de Röntgen, aparțin acestor din urmă. Aceste diferite feluri de raze pot fi izolate sau asociate, după scopul pe care îl urmărim, iar modul întrebuițării lor constituie baza *Fototerapiei*. Natura de asemenea în oarecari condițiuni poate operă această izolare a diferitelor feluri de raze. Uneori pe munți înalți, aerul este uscat și răcoros, cu toate astea simțim foarte bine căldura soarelui, din cauză că toate radiațiile au străbătut stratul de aer; dacă însă este umezeală în aer, ea oprește radiațiunile calorice și noi simțim un frig puternic. Cunoaștem de asemenea astăzi efectele razelor actinice; ele determină eriteme, insolații, fenomene ce erau altădată atribuite razelor calorice.

Experiențe precise au arătat acțiunea specială unor radiațiuni: lumina albă, când are oarecare intensitate, activează circulația, razele roșii și galbene au o acțiune mai puternică, pentrucă ele produc iperemia; cele violete din contră încetinesc circulația și chiar în aplicațiuni locale pot să facă să dispară iperemia în oarecare măsură. Lumina roșie este excitantă, după cum au constatat frații Lumière dela Lyon; în atelierelor lor de fotografie, luminate în roșu, lucrătorii deveniau nervoși, iritabili, iar lucrătoarele excitate și ele cântau prea mult. De aceea frații Lumière au fost nevoiți ca să le înlocuească prin sticle de altă culoare. În unele stări nervoase am constatat în adevăr că lumina roșie produce fenomene de excitație ce nu se observă în sticlele verzi sau albastre.

Ferré și Raffegéau au utilizat aceste noțiuni în tratamentul oarecăror psicoze și nevroze. Astfel excitații sunt așezați în camere cu

sticle verzi sau albastre, iar bolnavii deprimați, melancolici, în camere cu sticle roșii.

Acțiunea asociată a razelor calorice, lumina și chimia, este tare și sedativă; ea are o acțiune bactericidă care a fost pusă în evidență dela 1878 de Downe și confirmată de toți bacteriologii. Unii autori susțin însă că această proprietate bactericidă aparține în special razelor chimice. Aplicațiunile medicale ale acestor raze au fost făcute de Finsen, care a văzut, lucru foarte interesant, că razele chimice nu au o acțiune iritantă asupra pielii sănătoase, când razele calorice sunt interceptate; abia un erytem, uneori și câteva vezicule, dar nici odată cicatrice; ele nu distrug. Pe de altă parte, razele chimice străbat în adâncimea țesuturilor, când s'a gonit sângele ce nu permite decât pătrunderea razelor roșii. Pentru aceste considerațiuni razele chimice sunt superioare substanțelor caustice ce nu pătrund în profunzime și produc escare, și razelor X ce determină accidente serioase de aceeași ordine.

Aplicațiunile terapeutice ale luminii și ale căldurii radiante luminoase sub forma de băi de soare sau mai bine cu ajutorul aparatelor lui Dowsing au dat rezultate câte odată excelente în obeșitate, diabet și alte turburări de nutriție; în reumatismul cronic și în gută; în artritis se dă preferință acțiunii razelor calorice. Baia de lumină și de căldură cu aparatul lui Dowsing dă rezultate mai bune decât baia de vapori uscați.

Aplicațiunea luminii rece colorate a fost întrebuințată de Ferré și de mulți autori, printre cari fie permis a mă numără și pe mine, în afecțiunile sistemului nervos; de Finsen în variolă.

Finsen a întrebuințat cu mare succes razele actinice concentrate în diferite afecțiuni microbiene ale pielii. În lupus vulgaris a obținut 97% de vindecări, ceea ce este enorm, și această cifră merită toată încrederea, căci acest Finsen, ridicat științei de curând, a tratat 600 de cazuri de această boală.

Razele lui Röntgen au fost întrebuințate în timpii din urmă pe o scară foarte întinsă în 3 mari grupuri de afecțiuni.

- 1) În dermatoze (eczema, cheloide, lupus cheloide, etc.).
- 2) În neoplasmale pielii și ale mucoasei, precum și la neoplasmale superficiale ale epidermului, ori care ar fi formula lor istologică.
- 3) În oarecari afecțiuni ale organelor hematopoetice, precum splină, ganglioni, măduvă osoasă, etc.

Pentru cancerale profunde, deși s'au obținut rezultate încurajatoare, totuși cheștiunea e încă în discuție.

Trec acum la aplicațiunile medicale ale Radiului.

Becquerrell a constatat pentru prima dată că uraniul și sărurile lui sunt capabile să emită radiațiuni de natură complexă, compuse de raze asemănătoare cu razele catodice și razele X. Schmidt a găsit aceleași proprietăți în sărurile de Torium și Debierme în ale Actiniului; în sfârșit soții Curie în sărurile Poloniului și ale Radiului. Din momentul ce s'au descoperit proprietățile extraordinare ale radiului și ale corpurilor radioactive, învățații s'au ocupat cu chestiunea lor asupra țesuturilor vegetale și animale.

Îndată după aceea medicii au făcut aplicațiuni medicale.

Asekinasi și Kaspari au studiat puterea bactericidă a radiului și ei au constatat că numai razele α posedă o asemenea proprietate. Pe urmă au urmat cercetările lui Danysz, ale lui Dixon Pfeifer și Friedberger, ale lui Scholtz și ale lui Goldberg. Acesta a văzut că razele radiului influențează creșterea bacterilor și omoară toți microbii. Razele α au acțiune bactericidă din cele mai intense și razele γ din cele mai mici.

Seldin a constatat, ca și mulți alții, că animalele mici și tinere supuse la radiație mor cu fenomene paralitice, fără ca să se constate leziuni demne de notat microscopice sau macroscopice.

El a verificat atrofia testiculelor descrisă de Schönberg și Friedberger în urma întrebuițării razelor α , și a dovedit că această atrofie se poate obține și cu ajutorul radiului.

Scholtz a constatat că azoospermia testiculară a razelor X, se obține și prin radium. Câțiva autori văzuseră deja, că splina animalelor tratate prin radium e mică. Se vede deci analogia de acțiune între razele X și radium.

Goldberg, în urma cercetărilor sale, a ajuns la concluzia că razele radiului au o acțiune citologică asupra celulelor diferențiate atacându-le cromatina. Ele pot omori animalele mari, provoacă cromatoliza celulelor nervoase. Splina șoarecilor omoriți prin expunere la radium prezintă leziuni de atrofie. Emanatiunile de radium au influență cu deosebire asupra constituției sângelui și asupra epiteliului căilor respiratorii și sunt în stare a omori în chipul acesta chiar animale mai mari.

Tot acest autor a încercat să determine acțiunea radiului asupra diferiților fermenți: a supus timp de săptămâni la radiație câte 1cm. de suc pancreatic și stomacal, extras dela câni cu fistula lui Pawlow, după ce a determinat bogăția peptică a fermenților. El nu a găsit nici o deosebire în acțiunea peptică a sucului expus la radiație și a sucului de control.

Danlos a întrebuințat radiul în diferite dermatoze: lupus eritematos, leucoplasie, cancroide, cancer, cu succes variabil. El întrebuințează substanțe radioactive cu o activitate de 19.000 și mai târziu de 300.000. Aplicate pe pielea sănătoasă radiul produce după 5—15—20 zile o roșeață pasageră, pielea ia un aspect brun și cade și rămâne o ulcerăție superficială cu secrețiune foarte abondentă, nedureroasă și foarte rebelă.

În lupusul tuberculos, Danlos pretinde că a avut rezultate excelente, când întinderea leziunilor nu eră mare. În leziunile întinse vindecarea e dificilă, din cauză că e necesar să îmulțim ședințele de radiație. Așezând substanța radioactivă în mijlocul unui placard întins de lupus în activitate, se vede după câteva săptămâni o cicatrice albă și vindecarea parțială se mănține mult timp fără tendința la recidivă. S'ar zice că radiul a dat cicatricei o imunitate, care o proteje mai mulți ani contra recidivelor.

În lupusul eritematos rezultatele sunt mult mai rele, cicatricile sunt prinse foarte repede de procesul tuberculos.

Danlos a căpătat rezultate bune întrebuințând radiul cu o activitate de 300.000 în epiteliome mici perlate. În nervi mici vasculari, după aplicațiuni de o oră repetate la câte 3 săptămâni, Danlos a obținut cicatrici mici, albe, netede.

În leucoplasia dureroasă cu fisuri, limfangiome, epitelioma limbii, aplicațiunile de radiu nu au dat rezultate apreciable, când leziunea eră întinsă.

Braunstein a încercat efectul unor substanțe făcute radioactive (apa și bismutul) în 8 cazuri de carcinom și sarcom. El introducea substanțele sau prin injecție subcutanată, sau prin pensulare sau pe cale bucală. În toate cazurile pretinde a fi avut rezultat bun. El găsește avantajii în această metodă: 1) deoarece nu se produc ulcerățiuni, 2) fiindcă se poate întrebuința și în cazuri de tumori inaccesibile (cancer al esofagului și stomacului).

Plimmer a făcut cercetări asupra a 17 bolnavi cu carcinom al glandei mamale, al axilei sau buzei, întrebuințând 30 mlgr. bromur de radiu. Durata radiațiunii a fost dela 5—40 minute, durata tratamentului 1—3 luni. Rezultatul nul. El crede că radiul ar avea acțiune numai asupra celulelor tinere, cari cresc repede; celulele bătrâne, inconjurate de țesut fibros nu ar fi influențate.

Lassar a întrebuințat tratamentul cu radiu în tumorile heteroplastice ale pielii. Aplicațiunea timp de $\frac{1}{2}$ oră cu 1 mlgr. bromur de radiu în o capsulă, mănținută cu bândițe de diachilon pe

tumoră, nu produce fenomene inflamatorii, nici necrotice. El a tratat în modul acesta melanome și cancroides ale nasului și limbii și a căpătat vindecări complete cu cicatrice turtite. E foarte important, după Lassar, ca tratamentul să fie sub imediata supraveghere a medicului.

Cutiile în cari se păstrează obișnuit radiul nu se pot întrebuința în tratamentul unor tumori inaccesibile, cum sunt cancerul esofagului, stomacului, rectului. În aceste cazuri Einhorn a imaginat capsule de sticlă, aluminiu sau cauciuc, cari fiind legate cu fir de mătase sunt înghițite de bolnav, dacă voim să producem acțiune asupra stomacului. Pentru tumorile esofagului și ale rectului, capsulele sunt adaptate la bugii și mănținute astfel. Acest mod de tratament nu a dat rezultate.

Strebel întrebuințează pentru tumorile mari următorul metod: substanța radioactivă e închisă într'un tub subțire de aluminiu și e introdusă astfel în tumoră cu ajutorul unui trocar.

Exner a tratat cu ajutorul unui tub de bromur de radium 6 cazuri de strictură carcinomatoasă a esofagului, introducând tubul cu o sondă esofagiană. În 3 cazuri el a obținut o dilatație suficientă.

Rehns la rândul lui afirmă că a tratat cu succes cazuri de epitelioma limbii în ședința de 20 minute cu 10 mgr. bromur de radium pur.

Primele încercări de tratament ale unei afecțiuni nervoase cu ajutorul radiului au fost făcute de Foveau de Courmelles. Acesta a tratat un caz de nevralgie facială gravă, tratată prin elongație și apoi prin secțiunea nervului. După fiecare operațiune s'a produs o perioadă de liniște, dar durerile au reapărut. După o aplicare de 4 zile de radium de slabă intensitate, durerile nevralgice au dispărut cu desăvârșire.

Darier a tratat nevralgiile orbitare, cefalalgii și dureri la ataxici cu radium, iar rezultatele, pe cari le-a obținut, au fost din cele mai satisfăcătoare. Prof. Raymond a observat aceeași acțiune sedativă a durerilor la ataxici; dacă întrebuințează radiul, durerile dispăreau câte odată ca prin minune. Radiul eră aplicat în regiunile unde bolnavii indicau durerile și ele dispăreau uneori după câteva minute. Spre a evita o eroare datorită sugestiunii, Raymond a întrebuințat 2 tubi identici, unul cu radium și altul fără radium. Cu toate acestea Jules Rehns crede, că sugestiunea ar fi jucat un mare rol la bolnavii tratați de Darier și Raymond. Singurele efecte pozitive, cari totuș se văd la ataxici, ar fi redșteptarea sensibilității

cutanate, pierdută la tabetici. Tratănd mai mulți bolnavi ataxici cu radiu în momentul durerilor fulgurante, am putut constata o îmbunătățire simțitoare sau chiar disparițiunea durerilor.

Aceste dureri dispăreau uneori aproape instantaneu. În nevralgiile sciatiche rezultatul a fost mai puțin satisfăcător, poate din cauză că sciaticul e așezat mai profund, sau durata tratamentului nu a fost suficientă. Este greu pe de altă parte a depărta cu deosebire efectul sugesției, dar totuși s'ar putea afirma că radiul posedă proprietatea de a calma durerile ataxicilor precum și nevralgiile.

Medicii ca și chimiștii au constatat încă de mult că deseori apele cele mai puțin încărcate de săruri, cum sunt cele dela Plombières și Nérès în Franța, au cu toate acestea proprietăți curative tot așa de însemnate ca și apele mineralizate. Acelaș lucru se poate spune și de Gastein și Willbad. De curând s'au găsit substanțe radioactive în apele dela Baden-Baden, Nauheim, Landeck și Karlsbad.

Prezența heliului în gazele ce ies din oarecare izvoare sau substanțe radioactive ale radiului, ne explică oarecare proprietăți ale acestor izvoare, pe cari nici medicii, nici chimiștii ru le puteau explica. Poate faptul acesta ne face să înțelegem, de ce apele minerale transportate departe își pierd proprietățile lor active, căci emanațiunea odată dispărută, nu mai rămâne spre a zice astfel decât cadavrul.

Fără îndoiala că și la noi trebuie să existe ape radioactive, după cum au arătat D-nii Hurmuzescu și Severin în apele dela Slănicul din Moldova.

În localitățile de altitudine foarte mare, cum e la Davos, aerul de asemenea are proprietăți radioactive. Jessen a putut cu această radioactivitate să împiedece creșterea bacteriilor, ca stafilococcus aureus, prodigiousus.

Bolnavii cari suferă de oarecare afecțiune nervoasă, ca isteria, neurastenia, boala lui Basedow se ameliorează în mod considerabil, sau chiar se vindecă în aceste localități.

Ar fi exagerat a admite că aceste efecte salutare se datoresc în total radioactivității aerului, dar totuși nu ne putem opri de a admite, că această radioactivitate a aerului joacă un rol însemnat în vindecarea boalelor de mai sus.

Activitatea nomolului vulcanic, cunoscut sub numele de Fango, e datorită în mare parte radioactivității lui. Aerul din pivnițele unde se păstrează Fango este foarte ionizat, iar conductibilitatea aerului extras din Fango e și mai mare. Nu e dar de mirare, ca acest

agent să dea un rezultat așa de frumos în afecțiunile reumatismale acute și cronice.

Un alt agent natural pe care medicina modernă îl întrebuințează cu succes în tratamentul diferitelor boale este mișcarea, iar științele la cari a dat naștere studiul ei sunt: Kineziterapia, Mecanoterapia și Masoterapia.

Aceste științe străns unite între ele au ca bază 3 ordini de mișcări:

1) Mișcări active efectuate în mod voluntar de bolnav.

2) Mișcările cu rezistență, aceasta fiind produsă sau de medic, pe când pacientul sau omul bolnav execută o mișcare, sau de acesta din urmă pe când medicul face mișcarea.

3) Mișcările pasive efectuate de medic, fără ca pacientul să opue vreoa rezistență. Masagiul aparține la această din urmă ordine de mișcări. Masagiul produce efecte directe, pur mecanice și efecte indirecte prin acțiuni reflexe. El lucrează asupra celor mai multe țesuturi și organe. Local el lucrează asupra edemurilor și exudatelor pe cari le face să se resoarbă, de unde urmează dispariția tumefacției, a rigidității periarticulare și a durerilor datorite compresiunii fibrelor nervoase. El lucrează în mod favorabil asupra mușchilor excitând contractilitatea lor și prin urmare împiedicând atrofia. În mod indirect masagiul regulează circulațiunea și prin urmare favorizează nutrițiunea. Schimbările nutritive sunt accelerate, după cum reiese din sporirea urinei și a ureei. În masagiul abdominal se întâlnesc aceste 2 moduri de acțiune, adică: prin acțiunea directă el excită fibra musculară atonă, prin acțiunea indirectă activează și regulează circulațiunea abdominală.

Cea mai mare parte din mișcările gimnasticii suedeze, creată de genialul Ling, se poate execută fără aparate; unele din ele însă, precum sunt acelea ce se întrebuințează în deviațiunile taliei, cer întrebuințarea aparatelor lui Zander. Cercetările principale de gimnastică suedeză sunt descompunerea mișcărilor, astfel încât numai unii mușchi se contractă, cari au trebuința de a li tratați, și rezistența ce medicul sau pacientul opune mișcării de executat. În acest mod se poate măsura și gradul și durata acestei rezistențe. Un alt caracter diferențial de gimnastica franceză este importanța ce se dă mișcărilor pasive ce suprimă ori ce sforțare din partea bolnavului. Masagiul Kineziterapiei și Mecanoterapiei se întrebuințează cu succes în diferitele boale de nutrițiune și în special în boalele sistemului nervos.

În serviciul meu de boale nervoase din spitalul Pantelimon masagiul se face de un orb, care cu o abilitate rară execută diferitele timpuri ale masagiului, precum și oarecari forme de Kineziterapie.

Rezultatele Kineziterapiei în afecțiunile sistemului nervos și în special în Ataxie au întrecut toate așteptările noastre. Ataxia nu mai are acel prognostic fatal de altădată; ea nu mai inspăimântă pe bolnavi, de când Fränkel a aplicat la tratamentul ataxiei educațiunea coordinațiunii mișcărilor, coordinație turburată de boală. Se face reeducațiunea mișcărilor dezordonate la acești bolnavi, începând dela mișcările cele mai simple, până la cele mai grele și mai complicate. Aceste mișcări pe cari bolnavul le efectuează în pat la început cu ochii deschiși și mai târziu cu ochii închiși, apoi în stațiune și în mers până ce bolnavul încetul cu încetul câștigă cele mai multe mișcări pierdute. Pentru corijarea ataxiei membrilor superioare, de asemenea se învață bolnavul la început mișcări simple, combinate în urmă, pe cari le face cu degetele, mâinile, antebrațul, brațul, etc. Mai târziu el se îndeletnicește cu mișcări ce reprezintă adevărate jocuri de pacienți. Această metodă durează mai multe luni. Am introdus încă din 1897 în serviciul clinicii de boale nervoase tratamentul lui Fränkel și pot spune că în general nu există caz de Ataxie, care să nu se amelioreze prin acest tratament. Numai în cazuri de complicațiuni ca Tuberculoză, boale de cord grave, acest tratament nu este aplicabil, precum și în cazuri de artropatii și de orbire.

În diferitele ticuri facem uz de o variațiune a metodei precedente, consistând în imobilizarea mișcărilor în mod progresiv, la început 1—2—3 secunde, atât încât pacientul poate să stea fără a se obosi, până ce va sta foarte mult timp, chiar ore fără tic și în mișcări sistematice a regiunii atinse de tic.

În opoziție cu cura de mișcări de care am vorbit, este cura de *răpaos*, ce joacă un rol atât de mare în terapeutică modernă. Rezultatele acestei cure, ce se datorește lui Weir-Mitchell, consistă în disparițiunea fenomenelor de auto-intoxicație, datorită surmenajului (cefalie, insomnie, inapetență), în disparițiunea fenomenelor dureroase, mai cu seamă când acestea sunt legate de căderi vibrante, în disparițiunea multor turburări nervoase observate la neurastenici și în oarecari psicoze. În tuberculoza pulmonară repaosul joacă un rol preponderant, el regulează funcțiunea termică, face să dispară febra, surmenajul și împiedecă uzarea forțelor. La cura de repaos trebuie însă asociată cura de aer și supraalimentațiunea. Răpaosul

poate avea aceeași importanță în tratamentul Neurasteniei prin surmenaj, ca și în tratamentul tuberculozei.

În tratamentul unor afecțiuni nervoase și în special în al Neurasteniei și al Isteriei cura de repaos se însoțește de izolarea bolnavului. În general izolarea nu produce toate efectele sale salvatoare, decât numai când bolnavul este așezat într'un institut special, unde el nu primește nici o vizită dela părinți sau rude și amici, cari de obicei întrețin sau chiar exagerează starea morbidă. Când răpausul și izolarea au produs dejă o ameliorare simțitoare a stării bolnavului, i se pot permite oarecari exerciții fizice ca plimbare în parc, bicicletă în mod modest și distracțiuni potrivite cu localul unde se află: desen, fotografie, oarecari jocuri cari produc o distracție salutară.

În afară de Isterie și Neurastenie grave, izolarea este un tratament eroic în tratamentul alcoolismului, morfinomaniei, etc.

Este inutil a se adauge că izolarea este obligatorie pentru alienați cu fenomene de excitație, melancolie acută, pentru cei cu delir de persecuție, pentru degenerați obsedați de idei de sinucidere, etc.

Medicina modernă a luat în considerațiune serioasă influența stării psihice asupra organismului bolnav.

Elementul sufletesc joacă un rol preponderent în geneza multor boale dinamice ale sistemului nervos. Reprezențația mintală, idea fizică, emotivitatea nu numai că creează aceste boale, dar le întrețin, le modifică și schimbă evoluția lor, după modul cum activitatea sufletului nostru este îndreptată. De acilea a născut o metodă de tratament veche ca și lumea, Psihoterapia, întrebuințată de sacerdoți în templele antice, dar studiată și aplicată, în mod științific, numai dela autorul școalei lui Charcot dela Salpêtrière și a celei dela Nancy, a lui Bernheim. Acest tratament e bazat pe relațiunea ce există între reprezențația mintală și starea fizică. A cugetă însemnează a lucra, zice Taine, iar Bain susține că acțiunea este criteriul suprem al credinței. În acelaș senz se exprimă și Ribot: Reprezențarea unei mișcări este o mișcare ce începe, o mișcare în stare născândă. Tot așa de semnificatiivă este cugetarea următoare a lui Stricker: Este imposibil unor persoane a avea reprezențarea mintală a unui cuvânt, fără ca să se petreacă în mușchii, ce servese la pronunțarea acestui cuvânt, o mișcare corespondentă. Putem cită aici pe Maudsley: Acțiunea specială musculară nu este numai exprimarea unei pasiuni, dar face chiar parte din această pasiune.

Psihologia și patologia nervoasă la rândul lor ne arată că idea poate să provoace o senzație. Göthe povestește că el putea să vadă înaintea ochilor un obiect cu toată intensitatea realității, atunci când se gândia la el. Am văzut la Paris pe celebrul calculator Inaudi, un calculator de forță ce făcea calculele cele mai complicate, prin aceea că vede înaintea lui ca pe o tablă cifrele cu cari lucră. Ideea provoacă o secreție. Cine nu cunoaște influența ideii asupra producției lacrimilor, cine nu știe că vederea unei mâncări dorește aduce saliva în gură? Dar chiar pofta de mâncare este un fapt psihic, cum a arătat-o Pawlov în experiențele lui recente. Hipocrate cunoaște acum vreo 2.000 de ani influența ideii asupra digestiei.

Dar tot idea poate împiedeca o senzație. Astfel istericele ce suferă de Anorexie, adică de lipsa completă de poftă de mâncare, pot petrece zile și săptămâni fără a mânca aproape nimic. Succi nu postește îndelungat tot printr'un mecanism analog? Ideea poate provoca o mișcare, cum o poate inhiba. Cazurile de mutism prin spaimă, sau de paralizii psihice, cum se spune, o probează. Charcot citează cazul unei mame ce voiește să lovească pe fiul, dar în momentul acela brațul i se paralizează. Prin idee însă se pot produce la unii indivizi predispuși fenomene mult mai complexe: astfel este schimbarea ritmului inimii, astfel este contractarea voluntară a pupilei, astfel este letargia și somnul isteric ce poate dura săptămâni și chiar luni, astfel este în fine moartea aparentă la Fakiri.

Dar dacă influența covârșitoare a sufletului asupra întregii noastre vieți este dovedită, este lesne de înțeles că tot prin idee vom putea da graiul celor muți din spaimă, celor paralizați din emoție. Grație psihoterapiei, vom da tonusul și curajul necesar celor descurajați.

Psihoterapia în boalele organice ale sistemului nervos a fost preconizată de Bernheim. Acest autor observă cu drept cuvânt că ori ce boală organică se însoțește de turburări nervoase secundare, ce constituiesc un fel de răsunset al boalei organice. Ele sunt datorite preocupărilor morale, turburărilor de nutriție, toxemii și asupra lor psihoterapia poate avea o bună influență. Psihoterapia ridică forțele, redesteaptă apetitul, combate insomnia. Dar terapia psihică poate să aibă înrăurire chiar asupra turburărilor funcțiilor provocate de organul bolnav, căci cum a arătat Bernheim, câmpul turburărilor funcționale întrece deseori cu mult câmpul leziunii organice. Se știe că una și aceeași leziune, cel puțin în aparență poate provoca la un bolnav o durere vie, la alții moderată și la alții nulă. Se știe, pe de altă parte, că isteria se asociază nu tocmai rar

cu diferitele boale organice. Psicoterapia este în stare de a modifica, de a vindeca aceste fenomene adăugate. Ea va face să dispară prin organul medicului durerea, teama, spaima și alte turburări morbide. Prescripțiunea unei porțiuni, unei fricțiuni va materializa, spune a zice astfel, acțiunea sugestiunii.

Se vede dar că psihoterapia este o metodă însemnată de tratament; în unele boale sine materia ea este suverană și rezultatele ei sunt, spre a zice astfel, miraculoase; patogenia acestor boale fiind de ordine psihică, de asemenea și tratamentul trebuie să fie de același fel. Este evident că această metodă de tratament nu trebuie lăsată în mâna șarlatanilor sau a empiricilor ce abuzează de credulitatea bolnavilor.

Opoterapia sau organoterapia este o metodă de terapeutică recentă, deși originile ei se pierd în noaptea timpurilor. Ea consistă în întrebuintarea de sucuri extrase din glande, din parenchim sau din țesuturi de proveniență animală spre a combate fenomenele morbide produse de turburările sau insuficiența organelor sau țesuturilor corespondente ale omului, sau încă spre a suplini organele ce funcționează în mod sinergic. Din timpurile cele mai depărtate popoarele sălbatice mâncau oarecari organe zise nobile (inimă, creier) ale animalelor omorite la vânătoare sau chiar ale oamenilor omorîți în luptă spre a-și apropia calitățile pe cari ei le atribuiău acestor organe. Se cunoaște obiceiul ce există în mai multe țări ca Cloroticele să bea sânge de bou, iar cei cu piatră la ficat să bea fierea dela același animal; el e bazat tocmai pe tradițiunea veche de care vorbirăm, adică că boala unui organ suferind la om trebuie tratată prin organul corespondent dela omul sănătos. Această metodă primitivă de tratament a primit o bază experimentală în urma cercetărilor lui Cl. Bernard, Schiff și mai cu seamă ale lui Brown Séquard asupra secrețiunilor interne. Acest din urmă autor a arătat că nu numai glandele închise, dar chiar și glandele cu un canal secretoriu, elaborează și trimit în sânge substanțe ce joacă un rol însemnat în schimburile nutritive; iar alterațiunea, insuficiența sau absența acestor substanțe determină fenomene de intoxicație sau turburări organice. Trebuie dar ca în aceste cazuri să înlocuim aceea ce lipsește prin organe sau substanțe de același fel, adică sau administrăm bolnavului organul însuși dela un animal sănătos sau un extract sau materia lui activă. Fiziologia nu ne dă explicațiuni aprofundate asupra secrețiunilor interne, de aceea și cunoștințele

noastre asupra modului de acțiune a organelor întrebunțate în scop terapeutic sunt insuficiente.

În ori ce caz nu există nici o îndoială că trebuie să ținem seamă de felul speței animalelor dela cari luăm organele și de forma subț care administrăm aceste organe. Cu siguranță fiecare organ, fiecare țesut varsă în sânge, în afară de produse de desintegrare, și altele necesare pentru trofismul general al organismului. Dar importanța acestei secrețiuni depinde de rolul fiziologic al fiecărui organ și de sinergiile lui funcționale. Sunt organe al căror coeficient dă naștere la turburări nutritive considerabile. Rolul secrețiunii interne a acestui organ este indiscutabil, astfel este în prima linie corpul tiroid, ficatul, timusul, corpul pituitar. Nu tot astfel este cu țesutul muscular, nervos, cu prostrata, pulmonii, etc., a căror secrețiune internă nu pare a avea un rol atât de important, sau mai bine zis atât de evident ca acela al organelor precedente. Ori cum ar fi, trebuie admis în starea actuală a cunoștințelor noastre că fiecare organ, fiecare țesut produce o secrețiune internă, ce mănține echilibrul nutritiv, că între unele organe există o sinergie funcțională, iar între altele un antagonism.

Forma subț care se administrează agenții opoterapeutici este următoarea:

1) Grefa subcutanată sau intraperitoneală a glandelor sau a țesuturilor proaspete dela animale vii sau sacrificate de curând, mai cu seamă când digestia modifică această acțiune. 2) Injecțiile intravenoase, intraperitoneale și mai cu seamă subcutanate de extracte, în cazuri unde sucul este alterat de fermenți digestivi. Acest mod de tratament a fost întrebunțat mai cu seamă de Brown-Séquard. 3) Ingestia organului proaspăt sau conservat sau a principiilor active prin gură sau pe cale rectală.

Sunt puține medicațiuni cunoscute, cari să dea rezultate atât de salutare ca opoterapia tiroidiană în diferitele forme clinice dependente de insuficiența glandei tiroide. Să luăm de ex. Mixedemul, maladie mai frecventă la femeile tinere și la copii. Bolnavii atinși de această afecțiune prezentă un aspect cu totul special: fața și pleoapele sunt tumefiate, figura e rotundă ca o lună plină, fața dorsală a mâinii este de asemenea umflată, există apatie intelectuală, iar la copii o întârziere în dezvoltarea oaselor și a părului, a inteligenței. Temperatura e scăzută. După administrarea corpului tiroid tabloul acesta se schimbă în mod complet. Copiii cresc, părul se dezvoltă, inteligența se deșteaptă, nu mai sunt apatici, pielea se

desumflă și figura iea aspectul normal. Este o adevărată reînviere a organismului.

Spre a reveni la secrețiunea internă a glandei tiroide și la o terapie, trebuie să reamintesc că lângă acest organ se află situată o altă glandă mult mai mică, glandulele paratiroide, descoperite de Sandstrom și de Gley. Cercetările lui Moussu, Kohn, Verdun, Cristian, Vassale și Generali, Jeandelize, Biedl au probat că aceste din urmă au o funcție cu totul deosebită de aceea a corpului tiroid, adică că glanda tiroidă este un organ trofic prin excelență, iar glandulele paratiroide prezidă la exercițiul normal al mobilității. Intr'adevăr, leziunile acestor glandule se însoțesc de turburări de motilitate, printre cari cele mai cunoscute sunt Tetania, Eclampsia, etc.

Am putut de curând să aduc o probă foarte doveditoare pentru această opiniune. Unei fete de 18 ani, ce suferia de Tetanie clasică, prezentând prin urmare contractura extremităților, i-am administrat emulsie glicerinată de glanda paratiroidă de bou și rezultatul a fost splendid. Subt influența acestui tratament acelele de Tetanie au dispărut, dar fapt mai interesant, și semnele fizice ce caracterizează această boală (semmul lui Trousseau, lui Chvostek și Hoffmann) au dispărut de asemenea. Țin să adaug că un autor italian, D-r Vassale, aproape în acelaș caz ca al meu a ajuns la acelaș rezultat. Thymus, un alt organ ce pare a avea o corelație fiziologică cu corpul tiroid, după cum rezultă chiar din analogia de compoziție chimică a extrac-telor acestor 2 organe, ce conțin compuși iodați, a fost întrebuințat în cloroză, anemie, leucemice și mai cu seamă în gură, unde Mikulicz a obținut bune rezultate.

Corpul pituitar, o altă glandă cu secrețiune internă, de aseme-nena după toate probabilitățile joacă un rol insemnat în procesele nutritive ale organismului, după cum reiese din constanta leziune a ei în boala descrisă de P. Marie subt numele de Acromegalie, caraterizată prin sporirea considerabilă a volumului extremităților. Pastile de glandă pituitară au fost întrebuințate pentru prima dată de mine în tratamentul Acromegaliei, apoi de Mendel, de Cyon, etc.

Domnilor Colegi,

Medicina modernă nu aspiră numai la îngrijirea individului izolat de societate, ea urmărește un țel mai înalt, adică prezervarea so-cietății de diferite boale și îmbunătățirea rasei omenești. Urmărind acest program, ea nu iese din atribuțiunile sale, dar uzează de o

prerogativă a ei, căci una din cauzele cele mai frecvente de boală a individului este mediul social, iar medicina este datoare să se ocupe de toate cauzele boalelor.

Tuberculoza, pelagra, sifilisul, alcoolismul, etc. sunt adevărate boale sociale. Să luăm mai întâiu tuberculoza.

Este constatată azi, că acest flagel social ridică într'un an mai multă lume decât cholera în 2 ani în tirajul epidemiilor celor mai mortale. S'a calculat că în Franța capitalul reprezentat de acești morți se ridică *la 1 miliard pe an*. Fără îndoială ca și la noi pierderile cauzate de tuberculoză sunt considerabile și constituirea societății pentru profilaxia tuberculozei se impune.

Dacă însă aceste boale și în special pelagra la noi sunt rele sociale și prin urmare un pericol social, este natural ca să ne gândim, că cei privilegiați și cari sunt la adăpostul acestor rele sociale, să dea ajutor celor cari suferă.

Tuberculoza presupune un germen și un teren. Germenul e deseori adus de praf sau de aliment, cari sunt factori de ordine socială, dar terenul de ce depinde? Fără îndoială, că, la rândul său, fie prin naștere, prin ereditate, educație, mediul școlar, găsim însă totdeauna ca factor iarăș mediul social. Tuberculosul e o victimă a societății, ce n'a știut să-l împiedece de a se contamina. Pentru pelagră lucrul e și mai evident, este poate chiar boala cea mai izbitoare de influența mediului social asupra unei victime, care nu știe să se apere, care nu poate să se apere. Țăranul mâncând porumb stricat devine pelagros. Dar de ce mănâncă porumb stricat? Fără îndoială că mediul în care trăește îl obligă să se hrănească cu asemenea porumb. Societatea este datoare a repara greșeala față de această victimă exploatată de o societate rapace și fără milă. Este timp ca să înceteze acest abuz neomenesc, care conduce fără îndoială la degenerarea fizică și la disparițiunea unei părți a populațiunii rurale. Să nu se crează că societatea și-a plătit datoria față de acești nenorociți, prin faptul că se construiesc pelagrozării sau li se dau medicamente. Trebuie să li se dea ceva mai bun, ce ar putea să-i scape de mizerie, să-i împiedece de a deveni pelagroși. Le trebuie mai întâiu pământ spre a-l munci și a produce necesarul spre a se hrăni, a se îmbrăca, a se adăposti și a-și asigura existența. Țăranul sănătos este cea mai mare bogăție a acestei țeri.

Preocuparea statului de a îngriji pe pelagroși, sau înscrierea de sume mai mari sau mai mici în bugetul diferitelor orașe pentru tratamentul boalelor este o măsură fără îndoială bună, dar cât

mai bine și mai înalt ar fi ca statul și societatea să lucreze la prevenirea boalelor, lucru care ar fi mai științific și mai umanitar. Chestiunea alcoolismului este tot așa de importantă din punct de vedere social; într'adevăr, modul cum se debitează alcoolul azi în orașe și în special la sate, cu autorizarea statului, este aproape o crimă socială. I se permite țăranului a se otrăvi cu alcool împur de toate spețele, ba chiar este îndemnat și exploatat la aceasta, iar pierderile materiale și interesele ce rezultă pentru țară și stat sunt enorme.

Incassările fiscalului sunt mici în raport cu sacrificiile enorme materiale și sociale pe cari trebuie să le facă societatea și statul pentru repararea rețelor produse de alcool și pelagră. La rândul lor tuberculosul, pelagrosul, alcoolicul, sifiliticul, victime ale cauzelor sociale, devin un nou pericol pentru societate.

Tuberculosul va contamina pe cei cari trăesc în același mediu cu el. Alcoolicul va putea compromite generațiunile viitoare, prin transmiterea unei stări de degenerescență mentală și fizică, iar prin exemplul cel rău va contagiona pe semenii lui. Descendenții alcoolicilor se rezumă în degenerați, epileptici, alienați sau slabi de spirit, se cunosc pe de altă parte consecințele teribile ale sifilidului ereditat, precum și contagiositatea diferitelor boale veneriene. Este dar o obligațiune strictă de a lupta pentru a limita întinderea acestor rele sociale prin societate, căci altmintrelea societatea riscă pericolul degenerescenței. Boalelor sociale trebuie să se opună remedii sociale, spre a stabili un echilibru normal social și economic. Cei mai mulți dintre tuberculoși ca și pelagroșii sunt săraci, nu e dar posibil ca cu mijloacele lor să întreprindem lupta în contra pelagrei și a tuberculozei; pe de altă parte, statul nu poate să intervină totdeauna, dar trebuie ca solidaritatea socială și mutuală să dea concursul lor. Trebuie mai întâiu de toate să se facă prevențiune și igienă socială.

Pentru boalele infecțioase și, în special, pentru tuberculoși, ca mijloc de prevenire în prima linie intră salubritatea locuinței.

Rolul mutualităților în tratamentul boalelor sociale este mare, precum este mare și în diferitele momente ale individului. În adevăr există azi în multe țeri mutualitate de copii, mutualități școlare, societăți de ajutor mutual. La Viena din 1894 există mutualitatea maternă, o instituție foarte umană, care permite mamei, cari lucrează în usine, a alăpta copiii lor în primele luni ale vieții, iar consecința ei e o scoborire progresivă a mortalității infantile

printre societare. E destul să spunem că dela 1894—1902 mortalitatea a scăzut dela 21 la $9\frac{0}{100}$; acelaș lucru începe a se face pentru tuberculoși. Este în interesul mutualității a se face prevențiunea antituberculoză, pentru că boala diagnosticată la început e curabilă, când e bine îngrijită.

Una din cele mai utile instituțiuni, preconizată de diferite congrese de igienă, este aceea a cazierului sanitar al caselor.

Toți igienisții s'au ridicat în contra nesuficienței legislațiunii în această privință. Proprietarii de case să fie ținuți a îngriji de dezinsecția imobilului lor și a preveni autoritatea sanitară în caz de boală contagioasă. Este o datorie ca să nu se exploateze un imobil nesănătos, după cum e o datorie ca nici un măcelar să nu debiteze un animal bolnav.

Congresul internațional de tuberculoză a formulat desiderate importante relativ la locuință.

În rezumat: Se va institui în toate orașele de cel puțin 20.000 locuitori o anchetă pentru a stabili repartiția tuberculozei în case și-a căuta legile acestei distribuții. Este de dorit să se stabilească în toate orașele un cazier sanitar al caselor.

După toate datele și cercetările, rezultă că locuințele insalubre sunt un continuu pericol de infecțiune pentru umanitate și un propagator al boalelor și în special al tuberculozei.

Singurul mijloc spre a se opune acestui pericol este crearea unui serviciu de cazier sanitar al caselor, așa cum funcționează de mult timp la Bruxelles și de 11 ani la Paris.

Fiecare casă ar trebui să-și aibă dosarul său compus din:

1. Coperta, purtând arondisment, cartier, stradă și număr.
2. Plan cu canalizări, puțuri, șanțuri, etc.
3. Descrierea imobilului.
4. Decesele prin boale transmisibile, survenite în fiecare zi în casă.
5. Desinfecțiile operate, datele și cauzele lor.
6. Indicația lucrărilor indicate de biuroul de igienă.
7. Rezultatele anchetei sanitare, când ar fi fost recunoscută necesară.

Este sigur că orașele cele mari ale noastre se află într'o stare igienică din cele mai detestabile; dacă în centrul Bucureștilor se văd case elegante, străzi pavate, canale, la periferie sunt cartiere absolut orientale și murdare și chiar în apropiere de centrul Bucureștilor se află gropile lui Aristide, Mincu și Uatu, locuite de țigani, cari constituie adevărate focare de infecțiune, de unde au plecat diferite

epidemii asociate, cari au fost studiate în detaliu de d-l Prof. Babeş. Existenţa acestor gropi constituie un fel de vot de blam dat stării sanitare a Capitalei. Într'o ţară civilizată asemenea gropi infecte n'ar mai putea exista.

Este adevărat că iluminatul cu electricitate, a cărui necesitate nu s'a simţit de loc, s'a întins în multe oraşe din ţară; pe când şoselele sunt neglijate, pavajul e miserabil, iar apa cea de toate zilele lipseşte. Apei care este vehiculul agenţilor patogeni, nu i s'a dat toată atenţiunea care o merită.

Un alt rău de care am fost isbit în diferitele mele călătorii prin ţară a fost lipsa de plantaţii sub forma de grădini sau squaruri, lipsă foarte simţită în Capitală, unde spre ruşinea noastră nu dispunem de asemenea locuri igienice necesare sănătăţii noastre. În ţerile civilizate a început deja să se agite chestiunea grădinilor populare; astfel vedem că consiliul de administraţie al alianţei de igienă socială din Paris a emis următoarele desiderate.

1. În principiu ori ce oraş să rezerve în interiorul său sau împrejur spaţii mari libere, cari vor fi destinate jocurilor de copii şi sporturilor pentru adolescenţi şi adulţi.

2. Parlamentul să nu autorizeze întinderea unui oraş, decât dacă măntine libere rezerve de terenuri destinate a proteja igiena urbană. Este timpul azi ca să ne gândim şi noi la aceste măsuri.

Domnilor Colegi,

O boală socială care trebuie să preocupe de urgenţă pe oamenii noştri de stat e Pelagra.

Pelagra este un pericol naţional, iar cauza, singura cauză care o produce, este porumbul stricat; porumbul dar trebuie înlăturat, o singurul mijloc bun, deşi radical de a face să dispară pelagra: Sublata cauza, tollitur effectus. N'ar fi exagerat poate se zice că în anul 1750, când s'a introdus cultura porumbului, a fost un an nefast pentru Ţara-Românească: pierderile cauzate ţerii de porumb sunt imense: ţara a fost lipsită de numeroase braţe ale fiilor ei, familia de conducătorul ei; iar în schimb statul trebuie să-şi impună sacrificii spre a îngriji pe aceşti bolnavi, sau spre a-i întreţine în calitate de alienaţi în azile. Am văzut pe aceşti nenorociţi în Pelagrozera de la Roman, condusă de d-l Dr. Vasiliu, care depune mult zel pentru îngrijirea lor, dar din nenorocire, boala ajunsă în a III-a fază e aproape incurabilă. Şi mult timp o să suporte statul aceste

cheltuieli, căci starea actuală e consecința fatală a unei greșeli ce se continuă încă de mult la noi: se consacră o sumă mare de bani pentru îngrijirea unor boale incurabile, iar nu pentru prevenirea lor și o anomalie atrage totdeauna după sine pe alta, cum zicea Geofroy St. Hilaire. Tendința accentuată a medicinei moderne este prevenirea boalelor. Această directivă nu se aplică numai la pelagră, dar la cele mai multe boale ce au un caracter social.

Nu există problemă mai gravă, mai importantă, din punct de vedere social și etnic, decât hrana țaranului român. S'au instituit comisiuni spre a studia această chestiune, s'au scris articole, s'a discutat chestiunea în presă; înseși guvernele au fost preocupate de această chestiune și cu toate acestea nu se vede nici un semn de îndreptare. Pelagra își urmează cursul ei victorios, ea decimează populațiunea rurală, dând o lovitură de moarte vitalității celei mai bune din populațiunea noastră, preparând astfel degenerațiunea neamului nostru. Trimit pe aceia ce doresc a avea cunoștințe mai complete în această privință la lucrările D-lui Prof. N. Babeș, și la acelea ale D-rilor Neagoe și Proca.

Pelagra crește, iată țipătul de alarmă pe care-l dau toate statisticile:

In anul 1888	au fost	10.626	persoane	bolnave.
» » 1892	» »	16.488	»	»
» » 1893	» »	7.091	»	»
» » 1894	» »	6.694	»	»
» » 1895	» »	7.531	»	»
» » 1896	» »	17.912	»	»
» » 1897	» »	19.796	»	»
iar în 1905	» »	100.000	»	»

Așadar dela 1888—1897, numărul pelagroșilor s'a îndoit aproape, iar dela 1897—1905, adică în 8 ani, numărul s'a încincit. Este pur și simplu groaznic. Ce formă va lua această progresiune, numai Dumnezeu o știe, dar flagelul e înspăimântător. Degenerescența fizică, morală și intelectuală bat la poarta țerii noastre, țară mică, dar înconjurată de vrăjmași mari și puternici. Sora noastră de suferință Italia, cu care ne înrudim nu numai prin sânge, dar și prin nenorocirile provenite din pelagră, a știut să lupte cu folos în contra flagelului pelagrei, căci aceasta, departe de a face progrese, descrește din contra. Astfel în 1889 erau 104.067 pelagroși, iar în 1899 această cifră a scăzut la 72.603.

Este oare porumbul un aliment indispensabil, de care țăranul român nu se poate desface fără vreun pericol pentru sănătatea lui? Fără îndoială că nu.

Să vedem mai întâiu compoziția comparativă a porumbului și a grâului.

Grâul conține:	Porumbul
Apă 13.37	13.35
Subst. azotate 12.64	9.43
Grăsimi 1.41	4.29
Amidon și zahăr 68.92	69.33
Celuloză 2.00	2.29
Cenușe 1.66	1.29

Dintre cereale, porumbul și ovăzul sunt cele mai bogate în materii grase; orezul e cel mai sărac.

Porumbul se digeră lesne, însă 15.20% din substanțele sale azotate nu sunt absorbite de intestin.

Așadar micul avantaj al porumbului ar fi cantitatea mai mare de substanțe grase ce conține. Dar oare acest exces de grăsimi este el atât de necesar pentru vigoarea țăranului nostru, încât să se compenseze pagubele enorme ce a suferit și catastrofa ce ne amenință? De sigur că nu. Dar țăranul bulgar, care nu se hrănește de loc cu mămăligă, nu este el vigouros, nu este el rezistent? Să ne-o spună aceia cari îl cunosc, ei afirmă că da. Și în urmă iată pe fiul de țăran român, luat în armată, trece dela regimul mămăligii la acela al pâinii, și nu se resimte de loc de părăsirea polentei. Ce să mai zic de Românii din Transilvania.

S'ar putea însă face și obiecțiuni la modul meu de a vedeă, care consistă în înlocuirea porumbului prin grâu. S'ar putea zice d. ex. că, din momentul ce porumbul stricat este acela ce produce pelagra, ar fi mai rațional a pune pe țăran în condițiuni mai bune de cultură a porumbului, încât să-l culeagă la timp și să-l cultive de asemenea la timp. Prin urmare trebuie să se revadă tocmelile și legile agricole cari, după cum a zis-o foarte bine d-l D. Sturdza, venerabilul secretar perpetuu al Academiei, nu au avut în privire țărâniea ei s'au exercitat în contra țăranului. Și tot d-sa, condus de o adevărată iubire de țăran, a exclamat: Cine nu știe că, pe când cultivatorul mare recoltează un porumb excelent, cultivatorul mic nu vede pe ogorul lui decât porumb necopt și stricat?

Nodul chestiunii ar fi dar a se găsi formula legală de a lucra ogorul lui la timp.

Singura soluțiune științifică ar fi, dacă nu mă înșel, a se considera *pelagra ca un accident de muncă*, de care să fie făcut răspunzător arendașul, ceea ce poate să ar părea exagerat. Dar chiar în această soluție, cine ar împiedeca dezastrul produs de secetă ca în anii trecuți, unde cultura porumbului a fost compromisă, atunci când aceea a grâului a prosperat. Dacă arendașul poate fi făcut mai mult sau mai puțin răspunzător de calamitățile pelagrei, căci țăranul nu numai că nu poate să-și cultive porumbul la timp, dar după mărturia mai multor colegi, unii arendași, oameni rapaci, ca să nu zic criminali, au dat uneori cu știință nenorociților de țărani să mănânce porumb stricat, nu se poate însă să le atribue pagubele produse de secetă. De aceea mi se pare că înlocuirea treplată a porumbului prin grâu se impune. Am auzit pe d-l I. Kalinderu, respectatul nostru președinte, a cărui competență în aceste chestiuni este indiscutabilă, susținând o opinie la fel. În fine așa putea adăuga un alt argument în favoarea opiniei ce susțin, este legea de progres a poporului ce a cultivat porumb. Într'adevăr și în Franța, în special în provinciile de sud, s'a cultivat porumbul, dar astăzi porumbul nu se mai întrebunțează decât pentru hrânirea unor animale, iar din făina de porumb se mai face în unele localități un fel de pâine, adică se coace la cuptor; neapărat că această transformățiune în alimentație e datorită îmbunătățirii economice a țăranului francez.

Iată măsurile profilactice, propuse de d-l Prof. Babeș, relativ la pelagră în una din lucrările sale.

a) Cultura porumbului să fie bună; țăranul să-și poată cultiva bine ogorul său de porumb și porumbul să se poată coace și usca bine.

b) Statul să îngrijească ca țărani să cultive porumbul în mod rațional și să nu-l semene la munte, unde nu crește și nu se coace.

Preotul și învățătorul să îndrumeze pe țărani și să-i învețe a cultiva zarzavaturile și a cultiva pomii roditori.

c) Trebuie înființate comisiunii de control, în ce privește cultura porumbului, și să se semnaleze ministerului toate abaterile.

d) Ar trebui precizate locurile unde să se cultive anumite feluri de porumb și să se stabilească dacă nu cumva sterilizarea porumbului sau scoaterea germeului pentru prepararea uleiului s'ar putea introduce și la noi; mălaiul să se conserve mai bine, așa ca să nu mai dea naștere pelagrei.

e) Recomandă înființarea de brutării rurale și de ospătării populare, cari ar fi cel mai bun mijloc pentru combaterea pelagrei. D-rul Neagoe arată că instalarea unei astfel de instituțiuni ar fi destul de scumpă. Pânea ar fi mult mai scumpă ca mămăliga.

Dr. Vasiliu (Roman) a recomandat o pâne preparată deadreptul din grâu muiat și frământat, însă e de 2 ori mai scumpă ca mămăliga.

f) Statul ar putea obliga unele instituțiuni să creeze cuptoare pentru țărani, acolo unde bântue pelagra; ar trebui apoi să înființeze ospătării populare, unde să se găsească mâncare ieftină.

g) Ar trebui înființate cuptoare pentru uscatul porumbului, mai ales acolo unde toamna este ploioasă. Hambarele să fie construite sistematic și bine ventilate și să nu se adune porumbul în grămezi mari, neputându-se usca bine.

h) Statul să interzică comerțul cu porumb stricat. Ar trebui ca pedeapsa să nu fie amendă, ci închisoare, și contravenienții ar trebui să piardă dreptul de a mai lua moșii în arendă.

i) Să se supravegheze semănarea la timp, culegerea și păstrarea porumbului, morile, măcinatul porumbului, îngrijirea, răcirea și păstrarea mălaiului.

k) În comunele cele mai bântuite să fie un agent sanitar, care să supravegheze alimentația țăranilor.

l) Trebuie ca fiecare familie de țăran să capete atâta pământ cultivat, încât produsul să ajungă pentru trebuințele vieții. Pământul statului să fie vândut țăranilor, cu preț mic și în sate depărtate și pășunatul să fie cu preț ieftin.

m) Ar trebui ca statul să insiste asupra asigurării atât a recoltei țăranilor cât și a animalelor lor de muncă.

n) Statul ar trebui să îndrepteze și starea igienică a satelor; în școalele rurale ar trebui să se dea o mai mare atențiune igienii, culturii pământului, tratării porumbului, pomilor și zarzavaturilor.

Autoritățile precum și particularii, cari întrebunțează lucrători în regiuni bătute de boale epidemice ca malaria, pelagra, sunt obligați a protegia pe lucrătorii lor, după indicațiunile autorităților sanitare împotriva acestor boale.

De chestia pelagrei este unită chestia țărănească, de care s'au ocupat de curând oameni foarte competenți, între cari trebuie să cităm în prima linie lucrările d-lui S. Haret, ale d-lui D-r N. Manolescu, fost director al serviciului sanitar, și ale d-lui Xenopol.

Voiu cită acilea măsurile judicioase propuse de d-l S. Haret în această chestiune:

A se înlesni țăranilor puțința de a deveni proprietari; a li se creă și a li se înlesni puțința de a li arendași; a fi puși în poziție să scoată un folos mai mare decât cel de astăzi din pământurile ce vor cultivă, fie ca proprietari, fie ca arendași; a li se asigură stăpânirea efectivă a pământului lor, făcându-se imposibilă arendarea lui către cămătari, sau alte chipuri de expropriere mai mult sau mai puțin disimulată; să se iea măsuri pentru a se evita fracționarea indefinită a proprietăților țărănești; a se lua măsuri ca țăranii să fie scutiți, cât mai mult se va putea, de exploatarea mijlocitorilor de ori ce fel; ca ei să fie asigurați contra nenorocirilor mai mult sau mai puțin periodice sau accidentale, ca seceta, grindina, focul, epidemiile, epizootiile; ca ei să fie apărați în mod sigur contra foametei; să se pună frâu alcoolismului; să li se asigure o justiție grabnică, comodă și ieftină; să li se asigure o administrațiune bună și onestă; să se răspândească la sate cultura intelectuală, câtă este indispensabilă.

Dacă nenorocitul de țăran, acela ce e menit să întreție vitalitatea neamului nostru și prin vlăstarele lui tinere să regenereze forțele slăbite ale sănătății noastre, suferă de mizerie, se hrănește în mod insuficient și prost, nu e tot astfel cu noi ceștialați mai fortunați, cari mâncăm aproape totdeauna mult și mai cu seamă prea multă carne. Aș trece repede peste această chestiune, dacă ea n'ar avea o deosebită importanță socială. Hirschfeld prin experiențe pe el însuș a arătat că un adult, riguros, se poate mulțumi cu 5—7 gr. de azot. Se știe că, după cercetările la Hunter, un hectar de pământ cultivat pentru nutreț dă pe an, în carne și grăsimi, o energie de 785,000 calorii, dintre cari cea mai mare parte e datorită grăsimii. Pe de altă parte, Grandeau a arătat că un hectar de pământ producând 1.200 kgr. dă o energie de 4.450.000 calorii. Rezultă dar că producția energetică a pământului este de 6 ori mai mare când e cultivat în cereale, decât când e cultivat în carne. Concluziunea principală ce reiese din aceste cercetări este că, prin o reducere în consumarea cărnii și prin o cultivare inteligentă de cereale, noi am putea întreține o populație mult mai mare decât cea actuală. Ce să mai zic despre stările diatezice create prin excesul de carne, precum este guta, artritisul, de alterările consecutive ale vaselor, ficatului și intestinului. Factorii ce conspiră contra sănătății noastre sunt între altele excesul de carne și bucătării cari, în scopul de a excita apetitul nostru, ne intoxicează în mod lent. Așadar noi, pe de o parte, mâncând prea multă carne și prea co-

pios, obosim organele noastre, înlesnim producțiunea gutei și a artritismului, iar pe de alta, răpim țăranului ceea ce i se cuvine.

Există o turburare de nutrițiune, datorită leziunilor corpului tiroid, care pe noi ne interesează foarte mult: e gușa și urmarea ei, cretinismul; deseori le întâlnim împreună.

Am avut ocaziunea ca să fac anul trecut o excursiune pe valea Argeșului în mai multe localități și am rămas adânc impresionat de numărul și de starea fizică și mintală a nenorociților gușați, cari populează în mare număr aceste frumoase localități.

Cum chestiunea gușii și a cretinismului prezentă un interes social deosebit pentru noi Români, voiu insistă întru câtva asupra lor.

După statistica prof. Felix, în 1896 în toată România se aflau 1968 cretini (299 în comune urbane și 1669 în cele rurale), precum și 4671 surdomuți (429 în comune urbane, 4242 în cele rurale).

După calculele D-ului V. Oprescu, numai în jud. Suceava trebuie să se afle actualmente 7.976 gușați și cretini; în jud. Neamțu 2.779, Bacău 1.572, Muscel vre-o 6.000, Gorj 5.922. Luând ca exemplu jud. Suceava, proporția de tineri gușați la recrutare, medie a 2 ani, este de 6%. Populația jud. Suceava fiind de 129.687 locuitori, gușați vor fi 7.976. În jud. Dâmbovița 1.944 gușați, Mehedinți 578, Vâlcea 3.695, Argeș 3.694, Prahova 600, Buzău 300. În total 35.240 gușați și cretini.

Luând o cifră aproximativă de 25.000 la populația țării de 6.000.000 (5.946.520), statistica din 1899 ne dă 420 la 100.000 de locuitori.

Muscelul, cu proporția de 9%, se compară cu Haute-Savoie care vine în al III-lea rând printre departamentele cele mai bântuite din Franța. În jud. Muscel, la 1.100 tineri pentru contingentul 1903, au fost 132 gușați, 7 idioti și surdomuți și 10 cretini, sau în total 149 cu degenerescența cretinoidă, ceea ce reprezintă proporția de 14% pe acel an.

Cunoștințele noastre asupra condițiilor cari cauzează gușa și cretinismul sunt incomplețe. În realitate însă, credem că trebuie căutată cauza acestor 2 boale, nu numai în condițiunile casnice, dar și în cele sociale și economice.

Cercetările acestui medic îl autorizează a stabili un raport invers proporțional între gradul de dezvoltare al formațiunii salifere și intensitatea dezvoltării epidemiei de gușe. S'ar părea dar că terenurile salifere nu sunt favorabile dezvoltării agentului producător al gușii. Existența massivelor de sare și a izvoarelor sărate cons-

titue un fel de prezervativ în contra gușii. Clorurul de sodiu va jucă un rol profilactic și chiar terapeutic, prin faptul că imprimă schimbărilor nutritive o direcțiune normală de metabolism. Este cunoscut că tratamentul dietetic poate avea o influență bună asupra dispozițiunii gușii. Cunoaștem pe de altă parte rolul salutar pe care îl joacă absorbțiunea de iod asupra gușii, și chiar al cretinismului, dar tratamentul iodurat al acestor stări patologice trebuie să înceapă cât mai timpuriu și mai mulți ani deiarândul. Preparatele iodate nouă, iodotirină, tabletele de corp tiroid și corp tiroid proaspăt, n'au dat rezultate favorabile în cretinismul endemic. Ar fi, cred, timpul ca să fie îngrijiti într'un mod sistematic miile și miile de gușați, cari populează județele Suceava, Neamțu, Muscel, etc. și e datorია autorităților sanitare a o face cât mai repede, căci numărul gușăților și al cretinilor s'a înmulțit considerabil, iar tratamentul acestor stări este ușor de făcut. În gușe, ca și în alte turburări de nutrițiune, nu trebuie să se uite îmbunătățirea stării economice și a mediului social; se pare că în unele localități gușa a dispărut, grație acestei schimbări de mediu.

Este o chestiune mare aceea a degenerescenței rasei omenești, chestiune greu de rezolvat. Și e greu a ști, în starea actuală a cunoștințelor noastre, dacă rassa omenească degerează sau nu, deoarece nu suntem încă fixați asupra termenului de degenerescență; și aceasta cu atât mai mult se poate spune, cu cât statisticile arată, că durata medie a vieții omenești crește; această opinie poate să fie considerată azi ca o certitudine, mai cu seamă dela introducerea serului antidiferic, care a scăpat o sumă de existențe dela moarte. Ceeace a alarmat și mai mult pe unii medici să vorbească cu multă stăruință de această degenerescență a rasei omenești, se datorește faptului că cunoștințele noastre asupra diferitelor boale cari slăbesc organismul uman s'au înmulțit; azi se cunosc mult mai bine efectele dezastruoase ale sifilisului, alcoolizmului, precum și diferitele boale degenerative ale sistemului nervos. Neurasthenia care datează de zecimi de secol, a cărei descrițiune o putem găsi la antici, nu ne este cunoscută decât de acum vreo 25 ani, de când americanul Beard a atras atențiunea asupra ei. Paralizia generală și tabesul, cari fac progrese din ce în ce mai mari, erau confundate altădată cu alte boale. Aceeaș reflexiune se poate aplică și la multe boale mintale, precum și la maladiile altor organe. Alienația mintală a făcut progrese însemnate în anii din urmă în toate

țerile civilizate. Astfel în Englitera erau în 1896 un alienat pentru 319 locuitori, astăzi să numără 1 la 285.

Un alt problem social, important la noi ca și aiurea, este mortalitatea infantilă. Copilul este o plantă pe care noi suntem datorii a o cultivă în mod intensiv.

Viitorul țerii noastre este legat de numărul și sănătatea copiilor. În chestiunea puericulturii să poate face enorm; probă este faptul că d-l Theophil Roussel în Franța consacându-și toată activitatea sa acestei probleme, a reușit ca Franța să fie aproape cea din urmă țară sub raportul mortalității infantile și patria franceză va fi totdeauna recunoscătoare acestui apostol al medicinei sociale.

Unii autori au dat o interpretare greșită mortalității copiilor, vînd să o interpreteze în sensul teoriei selecțiunii lui Darwin. În adevăr, după acești autori mortalitatea infantilă se observă printre copii slabi, cei forți rezistă și vor formă o populațiune viguroasă mai târziu. Așadar în țerile unde mortalitatea copiilor e mai mare, populațiunea va fi mai rezistentă.

În realitate nu este așa, deoarece scăderea mortalității copiilor de țată ridică nivelul sănătății și prepară o populațiune viguroasă. Când mortalitatea copiilor e mare, ea lovește nu numai pe copiii slabi, dar și pe cei veniți în lume bine constituiți. Populațiunea diminuează, iar țara pierde brațe și prin aceasta forțe vii și folositoare, avuția națională scade. Diferite statistici făcute în Germania ne arată că, dacă mortalitatea se reduce într'un an, anul următor dă de asemenea o mortalitate mică, iar sănătatea copiilor se consolidează. Ruth în 1894 a stabilit cu date statistice că, cu cât *mai mulți copii într'un ținut*, cu atât mai mare este și *mortalitatea adulților* și că în general mortalitatea adulților depinde de gradul de mortalitate al copiilor. Ceeace pare ușor de înțeles: copii din orașele și țerile, unde starea sanitară e rea, sunt bîntuiți mai deseori de boale, unii dintre ei sucombă, iar alții dau nașunii generații slabe. Teoria selecției, aplicată la mortalitatea copiilor, numai atuncea ar fi adevărată, când copii nou născuți ar fi toți puși în aceleași condițiuni.

Rolul umanitar al medicinei sociale se arată, nu numai în timp de pace, dar și în timp de războiu. Poporul care a înțeles mai bine acest rol este cel japonez.

Nu vreau să vorbesc de proiectilele umanitare întrebuințate de Japonezi în ultimul războiu, căci deși aceste proiectile nu sdrobesc oasele și nu produc necroza țesuturilor ca alte proiectile, o

proiectilă nu poate fi considerată ca umanitară. Dar țin să pun în evidență rolul cu adevărat umanitar al medicului japonez. El a fost, spre a zice astfel, adevăratul luptător al sănătății soldatului. Se știe că în războiul diferitele boale contagioase omoară mai mult decât războiul însuși. El bine, medicul japonez, investit cu toată autoritatea lui științifică, a fost antemergătorul luptei. Înainte de campanie, el examină terenul și apa, făcând examene bacteriologice precize, și împiedecând diferitele infecțiuni cazonice, cari au decimat armata rusească.

Aș mai adăugă că Beriberi, o boală ce prezintă o asemănare de-părtată cu pelagra, a fost scăzută în mod considerabil prin o alimentație rațională a soldatului japonez.

O altă tendință a medicinei moderne se vede în studiile importante asupra sistemului de îmbunătățire a rasei umane și a biologiei raselor. Se știe revoluțiunea ce a produs-o în cunoștințele noastre teoria selecțiunii lui Darwin. Bazându-se pe sistemul evoluțiunii naturale, al Selecțiunii și al eredității, noua școală inaugurată de H. Büchner în 1895 și de Ploetz în 1896 reclamă a nu mai face igienă individuală, ci igienă de rasă. Ploetz în special a propus un sistem de ameliorare a rasei omenești, bazat pe cunoștința procreațiunii; excluzând dela aceasta pe cei slabi, regularea voluntară a numărului copiilor, celor slabi să li se dea numai îngrijire, iar nu și îngrijiri medicale. Haeckel împărtășește și el aceeași părere. După această școală, individul dispăre în fața societății și scopul ultim al ei este întărirea elementelor sănătoase, dispariția celor slabe. Programul acesteia este vast, este imens, căci ea studiază toți factorii cari influențează condițiunile de viață a rasei omenești și cari o influențează în mod favorabil sau în mod nefavorabil.

Aceste studii atât de umanitare și atât de frumoase sunt abia la începutul lor; nu e nici o îndoială că ele vor fixa odată condițiunile optime de menținere și dezvoltare a diferitelor rase și prin urmare ale umanității.

Nu-mi pot ascunde speranța, înainte de a termina, că medicina socială va reformă umanitatea, într'un viitor foarte depărtat însă, ridicând pe ruinele unei societăți minate de tot felul de mizerii și boli o altă societate mai sănătoasă și mai curată. Dar această reformă măreață nu poate avea loc fără concursul tuturor oamenilor de bine, politici, sociologiști, economiști, filozofi și medici, și cu prețul a mii de sacrificii. Dar cât de lungă trebuie să fie faza de

preparațiune pentru înaltul ideal al medicinei sociale, nimenea nu o poate prevedea!

Numai credința nestrămutată în realizarea lui va da puterea de a-l atinge.

Va trebui înainte de toate a se face igienă socială începând cu femeile însărcinate, ca dela o anumită dată să nu mai lucreze greu, cum se practică la Creuzot, unde mortalitatea infantilă a scăzut în mod considerabil. Va trebui în urmă ca ele să fie asistate de moașe cunoscătoare, ca alaptarea și alimentația copiilor să fie supravegiate conform datelor științifice, iar copilul și mai târziu adultul să fie prezervat de boalele sociale.

Nu este dureros a să ști că cultura pasărilor și a altor animale se face în mod mai rațional decât a copilului? Astfel mortalitatea puilor de găină este numai de 3%, a porcilor și a vitelor de 4%, a mănșilor de 8% pe când a micilor copii variază între 17—26%.

Aceia cari cresc animalele de mai sus ar fi ruinați dacă ar avea mortalitatea infantilă. Dar omul nu e predistinat să facă numai avicultură, el trebuie să facă și puericultură.

Fără a fi vizionar nici utopist, sunt cu desăvârșire convins că va sosi odată timpul când moartea nu va mai seceră fără milă miile și miile de copii, victime al ignoranței noastre și ale organizației actuale sociale. Medicina socială va arăta omului calea spre a se bucura de o sănătate mai prosperă ca cea de azi și îi va da astfel cea mai mare fericire potrivită cu natura lui; ea va cruța bătrânului mizeriile bătrâneții ce nu va mai fi o povară de care cei mai mulți vor să scape, dar numai termenul cel din urmă al unei lungi călătorii. Omul nu va mai privi cu amar în jurul și îndărătul lui. Dar când va fi acest viitor minunat ce va ridică pe om deasupra mizeriilor nesfârșite ce-i degradează valoarea lui fizică și morală? Nu știu. Dar ceea ce știu este, că trebuie să avem tărie în credințele noastre și atuncea viitorul va fi al nostru.

RĂSPUNSUL D-LUI DR. V. BABEȘ

LA

DISCURSUL DE RECEPȚIUNE AL D-LUI DR. G. MARINESCU.

*Domnilor Colegi,
Scumpul meu amic și Coleg,*

Am primit cu deosebită plăcere și cu recunoștință însărcinarea din partea Academiei de a răspunde la discursul d-tale de primire, scumpe confrate; căci această însărcinare este o nouă recunoaștere a legăturilor intime ce de atâta vreme de conlucrare științifică există între noi.

Amândoi am venerat pe acela, care timp de o jumătate de secol a fost anteluptătorul nostru pentru ridicarea stării sanitare a României și amândoi suntem cuprinși de intristare, nu numai din cauza pierderii ce a încercat țara noastră prin disparițiunea D-rului Felix dintre noi, dar mai cu seamă observând că chiar un Felix, cu toată a sa competență recunoscută, energie și lungă experiență, sfârșise o operă de Sisyphos; căci multe din ideile și propunerile sale atât de generoase, atât de necesare, și de atâtea ori proclamate de pe tribuna Academiei, Ateneului, catedrei sale de Igienă n'au fost aplicate; astfel încât, după încetarea din viață a acestui om de bine, țara și mai cu seamă țărânimea sa află și astăzi încă într'o stare sanitară deplorabilă.

Doar pleiada de elevi pe cari i-a format și cari prin toată țara constituie astăzi corpul medicilor sanitari, al căror glas răsună neîncetat la urechile celor cari ar putea remedia răul, vor izbuti în fine să îndrepte îngrijirea statului spre sănătatea publică.

Însă în afară de lucrările sale pe terenul sănătății publice, D-rul Felix a lăsat urme nepieritoare, mai cu seamă în ce privește

organizarea bună a administrațiunii sanitare și legea sanitară actuală care, deși nu se execută, totuși va rămâne modelul unei bune legi sanitare și va trebui să rămână baza pentru alcătuirea unei legi reale, purtând în sine garanțiile pentru o execuțiune riguroasă prin persoane competente.

Asemenea sunt de cea mai mare importanță lucrările sale statistice, pe cari sunt întemeiate admirabilele sale rapoarte sanitare, primele documente autentice pentru aprecierea stării noastre sanitare.

Ce viață bine împlinită eră aceea a D-rului Felix! Toată lumea se închină înaintea competenței sale, înaintea conștiințioasății, înaintea puterii sale neobosite de muncă și înaintea studiilor sale asupra igienei. Publicațiunile sale asupra igienei satelor, asupra pelagrei, broșurile și conferințele sale asupra trailului și boalelor țaranului, dovedesc ocrotirea sa pentru stratul cel mai important al populațiunii. Asemenea și lucrările sale asupra igienei Bucureștilor sunt pline de documente și de învățături; însă toate au rămas deșerte; căci interese și pasiuni de o altă natură orbesc chiar pe spiritele cele mai luminate și Felix, precum și colaboratorii și urmașii săi, au rămas profeți în pustiu.

Și eu eram profund descurajat de nebăgarea în seamă pe de o parte a necesităților celor mai urgente ale țărânimii, pe cari le-am expus de atâtea ori și pe toate căile, pe de alta a principiului că numai oamenii specializați în științele sanitare pot execută cu folos măsurile sanitare.

Acum spre via mea satisfacțiune aflu că d-ta, fostul meu elev și iubitul meu prieten și colaborator, ai ales ca subiect pentru cuvântarea d-tale de primire în primul rând tocmai chestiunea arzătoare a îndreptării stării desperate a sănătății țaranului Român, precum și a stării sale economice, pășind în urmele precedesorului d-tale Dr. Felix și indemnând cu convingere și cu focul tineretei spre mijloacele potrivite pentru ridicarea țărânimii române.

D-ta, născut în anul 1864 la București, unde ți-ai făcut studiile, fiind din frageda d-tale copilărie în contact cu poporul, ai fost izbit dela început de starea miserabilă a țaranului. Inzestrat cu calități superioare, cu o inimă generoasă și o privire justă și scrutătoare, ți-ai putut încă din tinerețe devota puterile în serviciul patriei pentru a contribui la ridicarea vitalității și valorii sale, pentru a face ca știința română să treacă hotarele țării și să câștige cetățenie în centrele civilizațiunii.

Te-ai adresat de vreme institutului nostru abia înființat și aveam

ocaziune să mă felicit de intrarea acestui element neobosit, dotat cu o dibăcie extraordinară în executarea metodelor celor mai minuțioase și posedând cunoștințe suprinzătoare în literatura medicală. Ai avut geniul muncii și natura îți eră recunoscătoare pentru iubirea cu care o ai îmbrățișat.

Dela început, ori ce object de care te-ai interesat, ori ce problemă a naturii pe care ai privit-o îți livrează secretul său; am știut poate să stimulez și să dirig în câtva direcțiunea cercetărilor d-tale; dar stimulul cel mai puternic al d-tale eră patriotismul înfocat și aprecierea justă a calităților d-tale superioare.

Eram fericit a te putea asocia la lucrările institutului; astfel încât, fiind d-ta încă student, am publicat împreună lucrări apreciate în străinătate. Primele d-tale lucrări erau de domeniul bacteriologiei. În acelaș timp ai scris rânduri valoroase despre starea sanitară a țerii și despre reformele necesare facultății noastre de medicină.

Cu inima grea, dar cu convicțiunea că vei face onoare nouă și țerii, — negăsind nicăieri o bursă pentru d-ta, te am trimis pe răspunderea mea cu leafa d-tale de preparator în străinătate unde, grație muncii d-tale, ai fost primit cu brațele deschise în cele mai importante institute din Germania și din Franța.

Pe când în străinătate trăesc numeroși bursieri, cari tot mereu să vaită de insuficiența bursei lor, cu toate că mulți din ei nu produc nimic, d-ta dela început ai publicat lucrări științifice senzaționale, arătând o orientare completă a metoadelor și un spirit critic dirijat spre chestiunile esențiale și spre descoperirea faptelor nouă și importante.

Cu toată activitatea prodigioasă în aceste timpuri, n'ai cheltuit nici modesta leafă pe care ți-am putut-o acordă, ci o parte bună din aceasta foarte modestă sumă a trebuit să o servesc regulat bătrânei mume a d-tale. Și cu toate acestea ai întrebuințat instrumentele și aparatele cele mai scumpe, cele mai moderne cari ți s'au pus la dispozițiune și ai lucrat în intimitate cu cei mai mari savanți, în laboratorii unde alte persoane nu puteau pătrunde sau numai plă-tind taxe mari.

În adevăr, nu cred să mă înșel afirmând că bursele mari produc mai mult rău decât bine și că tocmai cei cu burse mici, fiind forțați să se lupte pentru a se distinge spre a fi primiți în focarele științei și în intimitatea celebrităților, devin utili țerii.

Scoala fascinantă a lui *Charcot* la Paris te-a atras și ai fost

primit imediat în intimitatea acestui mare cugetător și reformator al neurologiei. Aici te-ai decis în mod definitiv să te consacrî acestei științe, în care ai ajuns astăzi unul din conducătorii științifici, respectat de toți prin valoarea lucrărilor d-tale.

Ar fi greu să pun în evidență chiar și cele mai importante din cele 150 lucrări științifice ale d-tale, încât mă voiu mărgini a aminti unele din ele. Cea mai răspândită revistă medicală, «*La Semaine Médicale*» te-a însărcinat pe cheltuelile ei a călătorii în Belgia, în Elveția, în Italia, în Anglia și în Scoția pentru a studia acolo starea actuală a neurologiei și a raportă despre aceasta în mod critic revistei.

Prin aceste călătorii, în contact cu cei mai autorizați neorologi, ai câștigat pe acest teren o autoritate necontestată.

Ți-ai ales ca obiect principal al studiilor d-tale *celula nervoasă*, fiind aceasta cea mai înaltă expresiune a lumii organice, a cărei pătrundere promite deslegarea celor mai importante probleme, nu numai ale boalelor nervoase, dar ale vieții, ale conștiinței și ale gândirii.

Comitetul organizator al congresului dela Moscova te-a ales ca raportor despre celula nervoasă. Ai arătat importanța reacțiunii la distanță a celulei nervoase, ai constatat prin experiențe ingenioase locul celulelor nervoase în măduvă, coresponzând diferiților nervi și funcțiuni, ai pătruns în amănuntele cele mai fine de conducere nervoase, aplicând teoria nevronelor, și ai găsit fapte importante mai cu seamă asupra nevrofibrelor la diferite boale nervoase. Pe baza acestei lucrări ai creat terapeutică celulară.

Tot atât de importante sunt lucrările d-tale asupra mijloacelor nouă de diagnostic și de terapia boalelor nervoase. Ai fost cel dintău care ai aplicat cinematograful pentru a putea analiză prin acest aparat amănuntele mișcărilor patologice, atât de importante pentru diagnosticul acestei boale.

Publicațiunile cele mai importante din străinătate te scotesc cu mândrie printre colaboratorii lor, astfel ai publicat lucrări importante în Buletinele (Comptes rendus) academiilor de științe și de medicină dela Paris, în societățile de biologie și de spitale, de medicină internă și mai cu seamă în cele neurologice franceze și germane, în diferitele congrese internaționale, în manualul important de medicină al lui Brouardel și Gilbert, în revistele *Semaine médicale* și *Presse médicale*, precum și în revistele speciale de neurologie.

Printre colaboratorii d-tale străini nu citez decât pe profesorii Gad,

Moeli, Pierre Marie, Blocq, Serieux, Raymond, Chantemesse, Widal, Songues.

Atlasul de istologie a sistemului nervos, care se publică sub direcțiunea mea la Berlin, este apreciat mai cu seamă grație colaborării d-tale.

Aici în țară, ca și în străinătate, am publicat multe lucrări împreună, asemenea ai conlucrat cu elevii d-tale Parhon, Goldstein, Popescu, etc. Prin această colaborare, prin cursurile și conferințele d-tale mult apreciate ai creat un curent științific puternic și o școală nevrolologică în țară, fiind apreciată și în străinătate.

Părtinitor convins al lui Claude-Bernard, al metodelor și concepțiilor sale generale, ai căutat în totdeauna un punct de vedere mai înalt, mai general spre a deduce din lucrările d-tale concluziuni importante pentru o pricepere mai profundă a funcționării normale și patologice a sistemului nervos. Aplicând la cele ce se petrec în lupta agenților vătămători ai lumii externe cu sistemul nervos ideile teleologice ale lui Metschnikoff, găsești că aceste teorii nu se pot aplica fără restricțiune asupra celulei nervoase.

Însă în discuțiunile d-tale ai știut în totdeauna să rămâi demn și obiectiv, constringând și pe adversari a nu părăsi terenul științific.

Dacă ai atacat pe alții, dacă câte odată, ca orice om de valoare, ai fost atacat și contestat de autori mai puțin pregătiți, totdeauna discuțiunile au rămas pur științifice și în cele mai multe cazuri ai știut să desarmezi pe adversarii d-tale prin logica ire-sistibilă a faptelor.

Rareori un tânăr abia ieșit din facultate a fost primit în țară cu atâta bunăvoință, creându-se pentru d-ta, încă în anul 1897, o catedra universitară.

În același an ai fost numit medic primar al spitalelor civile, în serviciul creat înadins pentru boalele nervoase. Peste doi ani Academia Română te-a ales membru corespondent.

Deci nu ti-a lipsit recunoașterea țerii și a străinătății; însă această recunoaștere nu ți-a servit decât ca un nou stimulent de muncă. Ori ce idee fertilă, ori ce descoperire o examinezi pentru a o face contribuabilă pentru specialitatea d-tale și frumosul d-tale discurs de primire ca membru titular al Academiei probează aceasta.

Ai căutat de o parte să profiți de toate descoperirile moderne asupra luminii și asupra tuturor felurilor de raze, asupra radiului și heliului, asupra aerului și apei, asupra aplicațiunii mecanice, asu-

pra odihnei, asupra izolării pentru a le aplică la boalele sistemului nervos și cu o deosebită competență ai studiat *psicoterapia*, expunând rezultatele admirabile ale acestui mod de vindecare creat de marele Charcot, precum și a *opoterapiei*, arătând cum secrețiunile interne ale diferitelor organe pot servi pentru vindecarea boalelor și anume a celor nervoase.

Însă precum ai început discursul d-tale cu vederi largi asupra necesității ridicării sănătății țaranului, ai și terminat cu această constantă preocupare patriotică a d-tale, aplicând cunoștințele și experiențele d-tale pe terenul boalelor nervoase la deslegarea problemelor mari economice și sanitare, insistind în prima linie asupra combaterii tuberculozei și a pelagrei.

Pentru toate acestea, iubite amice, ești binevenit printre noi în incinta Academiei Române. Te salut, colaborator convins și activ în lupta grea și decisivă, care trebuie să o ducem din acest înalt for al Românilor pentru a salva vitalitatea neamului nostru.